

UN ESTUDI ESTIMA LA PREVALENCIA I CARACTERÍSTIQUES DE L'ABÚS SEXUAL DURANT LA INFÀNCIA A CATALUNYA, I ELS SEUS EFECTES EN LES POSTERIORES RELACIONS AFECTIVES I SEXUALS

L'abús sexual és una forma de maltractament present a totes les cultures i classes socials, que afecta de manera més prevalent a les nenes i noies, encara que també els nens i nois poden ser-ne víctimes. Vulnera els drets humans i sexuals a disposar lliurement del propi cos i de la pròpia sexualitat i té conseqüències rellevants sobre la salut física i mental, a curt, mig i llarg termini.

L'abús sexual intrafamiliar és la modalitat malauradament més freqüent, i alhora la més greu, ja que la persona rep dels éssers que suposadament l'haurien de protegir, un dany que pot condicionar el seu desenvolupament personal i psicosexual futur.

És molt important la reacció de l'entorn familiar i el recolzament psicològic. Cal ajudar als nois/es, que han patit aquesta experiència, a reconstruir la seva autoestima i confiança, a aprendre a posar límits a l'altre per impedir nous vincles abusius en les relacions futures.

L'estudi *"Abús sexual en la infància i l'adolescència: efectes a llarg termini en la salut sexual i reproductiva i les relacions sexuals i afectives de les dones adultes"*, s'ha realitzat amb l'objectiu **d'estimar la prevalença i les característiques de l'abús sexual durant la infància o l'adolescència (ASI) en dones adultes que sol·liciten atenció als Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (PASSIR) de Catalunya.** També es vol analitzar la relació entre l'experiència d'ASI i la salut sexual i reproductiva, la satisfacció en les relacions afectives i sexuals de parella i l'auto percepció de salut.

L'estudi, realitzat pels equips del PASSIR, ha comptat amb la col·laboració de l'Institut d'Investigació en Atenció Primària (IDIAP Jordi Gol). Ha rebut, a més, una beca de l'Institut Català de les Dones, i ha estat premiat amb el **20è Premi Ferran i Salsas** que atorga l'ajuntament de Rubí, i amb l'**Ajut a la Recerca Francesca Bonnemaison** que atorga la Diputació de Barcelona.

Han participat en l'estudi **1.015 dones majors d'edat que rebien atenció psicològica a 24 PASSIR de Catalunya.** Els seus resultats únicament són extrapolables a poblacions, que reben atenció psicològica, de característiques similars a les de la mostra estudiada, i no a la població general.

1. Resultats a destacar

Característiques generals

- **Una de cada tres dones que reben atenció psicoterapèutica als PASSIR ha manifestat haver sofert algun tipus d'abús sexual en la seva infància i/o adolescència.**
- La descripció de la tipologia dels abusos mostra els següents resultats:
 - 32,4% han patit ASI per tocaments sense el seu consentiment.
 - 16,5% han estat obligades a tocar algú sexualment.
 - 16,7% han patit intent de penetració sense el seu consentiment.
 - 9,6% ha referit haver patit abusos sexuals per penetració sense el seu consentiment.
- **Els abusos van ser perpetrats majoritàriament per persones pròximes (familiars i coneguts) i en menys casos per persones desconegudes.**

- En nenes menors de 13 anys, la persona que va abusar d'elles era majoritàriament un familiar, en tots els tipus d'ASI analitzats.
- En noies majors de 13 anys, era més freqüent que l'abusador fos la parella, un amic o conegut de la pròpia noia.
- La prevalença de **l'ASI acompanyat d'agressions físiques ha estat del 23%**. Aquestes agressions van augmentar amb l'edat (2 de cada 10, en nenes menors de 13 anys, i 4 de cada 10, en noies de 13 o més anys).
- El **percentatge de nenes i noies que expliquen l'abús quan el pateixen és baix**. Només **una de cada tres va explicar l'abús**, i **d'aquestes, la meitat van rebre recolzament familiar**. A més, entre les noies que ho van explicar, una de cada cinc va ser culpabilitzada dels fets.
- El percentatge de denúncies, en cas d'intent de penetració o penetració, és baix (només d'un 6%), i pràcticament inexistent en l'abús per tocaments

Salut global i salut sexual i reproductiva

- Les **dones amb antecedents d'haver patit ASI han referit pitjor autopercepció de salut**, en el sentit de major freqüència de salut regular, dolenta o molt dolenta.
- Entre les **dones** que han reconegut **ASI**, el percentatge de les que s'han **sentit pressionades en les seves primeres relacions sexuals és més del doble** que entre les **dones que no han tingut aquesta experiència**.
- **L'inici de les primeres relacions sexuals abans dels 16 anys ha estat més freqüent** entre les **dones que van patir ASI**.
- L'embaràs no planificat, l'IVE, la maternitat i l'embaràs adolescent, han estat significativament més freqüents entre les dones que han patit ASI.
- Les dones que han patit ASI han presentat infeccions de transmissió sexual amb major freqüència.
- Les dones que van patir ASI han referit un major nombre de parelles sexuals durant el darrer any i al llarg de la vida, fet que pot associar-se amb més risc per la seva salut sexual i reproductiva.

Relacions afectives i sexuals

- Les **dones** que han patit **ASI manifesten menor confiança i més dificultats de comunicació amb la parella actual**. Malgrat això, no s'han detectat diferències en la satisfacció percebuda amb les relacions afectives entre tots dos grups.
- Totes les disfuncions sexuals són més freqüents en les dones que han patit ASI.
- **Les situacions d'abús sexual infantil més greus** es relacionen amb una **major freqüència de dificultats en l'excitació, rebuig i inapetència sexual**.
- S'ha trobat una **forta associació entre l'experiència d'ASI i tots els tipus de maltractament vers la dona en l'edat adulta**. Tots els maltractaments (físics, psíquics, econòmics i sexuals) han estat significativament més freqüents entre les dones que han patit ASI.

2. Suggeriments i demandes de les dones que han participat en l'estudi

Les dones que han patit ASI **demanen als i les professionals que les atenguin amb empatia, sensibilitat i confidencialitat** i, a més, que comprenguin la complexitat de la situació que han viscut. També **valoren positivament el fet de no ser jutjades**.

Aquestes dones insisteixen en la necessitat d'expressar els seus sentiments i sol·liciten ajuda per elaborar i superar la por, la vergonya, la falta d'autoestima...

Consideren que són ajudades quan se'ls permet parlar amb privacitat i confidencialitat a la consulta, quan es respecten les seves decisions i el ritme que necessiten per progressar i agafar seguretat en si mateixes. Tanmateix, valoren que les i els professionals que les atenen manifestin i confirmin que les situacions que han viscut són inacceptables i immerescudes.

Les participants, plantegen propostes per a la prevenció dels abusos sexuals i el tractament a les víctimes. Destaquen la **necessitat de la víctima de ser ajudada, escoltada, creguda i tractada, tant en la família com en espais especialitzats**.

Es defineixen a favor d'un plantejament igualitari en l'educació sobre la sexualitat a la família i a l'escola, emfatitzant el respecte entre els sexes i l'educació de les dones a una sexualitat lliure i sense coaccions. Es demana la promoció d'una educació sexual en valors, que potenciï l'afectivitat i el respecte dels drets i desitjos de la dona i lluiti per eradicar la submissió, l'abús i les agressions sexuals.

3. Recursos per les dones que han patit ASI

Actualment hi ha a Catalunya 24 centres d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (PASSIR) que disposen d'atenció psicològica. Les psicòlogues i psicòlegs dels PASSIR ofereixen atenció a diferents conflictes, pèrdues o problemes relacionats amb la salut sexual, les relacions de parella, la vida reproductiva, la sexualitat... Així doncs, són professionals qualificats per oferir atenció psicològica a les dones que han patit ASI, així com per treballar conjuntament amb altres professionals en els programes preventius adreçats a col·lectius de més risc.

Per obtenir informació sobre els PASSIR es pot trucar a:

- Sanitat Respon. Tel. 902111444

La Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista defineix la violència sexual i abusos sexuals a dones i menors com "qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació, la imposició mitjançant violència, intimidació, prevalença o manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora tingui o no relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu amb la dona o la menor" i la tipifica com a violència masclista.

Aquests casos, doncs, poden accedir a la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral a les dones que pateixen violència masclista que és el conjunt coordinat de recursos i serveis públics de caràcter gratuït per a l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació de les dones que han patit o pateixen violència masclista, en l'àmbit territorial de Catalunya. Per accedir-hi:

- Línea d'atenció a les dones en situació de violència Tel: 900900120 (confidencial, gratuït, 24 hores, 365 dies l'any i que atén en diversos idiomes).

Dins d'aquesta xarxa hi ha els Centres d'Intervenció Especialitzada (CIE) que són serveis especialitzats que ofereixen una atenció integral i recursos al procés de recuperació i reparació a les dones que han estat o estan en situació de violència, així com a llurs filles i fills:

- CIE DEL BAIX LLOBREGAT
C/Pou de St.Pere, 8, baixos. 08980 St.Feliu de Llobregat Tel. 93 685 99 34
- CIE DEL GIRONÈS. Plaça del Veïnat, 11. 17190 Salt.Tel. 972 40 65 55
- CIE DE LES TERRES DE L'EBRE. Edifici Zeus. C/ Miquel Granell, 2, 1r.
43870 Amposta. Tel. 977 70 01 68
- CIE DEL TARRAGONÈS. C/ Cristòfol Colom, 1er. 43007 Tarragona. Tel. 977 92 04 06

Altres entitats que treballen la violència sexual contra les dones i ofereixen assistència són:

- Fundació Vicky Bernadet. Tel.933189769. info@fbernadet.org
- Associació d'Assistència a Dones Agredides Sexualment.
Tel. 934875760. informacion@aadas.e.telefonica.net

4. Aplicabilitat dels resultats

Des del començament de l'estudi, l'equip investigador va tenir clar que calia retornar els resultats obtinguts a les participants, als/les professionals, a les institucions i a la societat.

La investigació desenvolupada amplia el coneixement sobre la magnitud, les característiques i els factors associats a llarg termini de l'abús sexual infantil. Els seus resultats poden constituir un element rellevant per a la sensibilització i la formació de tots els professionals implicats (educació, serveis socials, atenció primària de salut, ginecologia, llevadores, psicologia i professionals sanitaris en general) **i la millora de la pràctica clínica:** augment de la prevenció, detecció i millora de l'atenció a aquestes dones i, si s'escau, la derivació a tractament psicològic.

La major formació i sensibilització dels/les professionals i les institucions, també pot contribuir a promoure el treball en xarxa, interdisciplinari i interinstitucional, establir protocols d'actuació i derivació i dissenyar programes preventius i/o assistencials sobre abusos sexuals, elaborats conjuntament.

Per més informació:

Ester Duran. Comunicació IDIAP Jordi Gol
93 482 46 62 // 659 44 27 95